

อาจารย์บุญทำ กิจนิยม ครูหมอนวดไทย

ยงศักดิ์ ตันติปิฎก

นักวิชาการอิสระด้านสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาการแพทย์
วิทยาการนวดไทย รุ่นที่ 1 โครงการฟื้นฟูการนวดไทย
อดีตผู้ประสานงานโครงการฟื้นฟูการนวดไทย
มูลนิธิสาธารณสุขกับการพัฒนาและคณะ



อาจารย์บุญทำ กิจนิยม

อาจารย์บุญทำ กิจนิยม เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2484 เสียชีวิตเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2563 สิริอายุ 79 ปี เดิมเป็นครูหมอนวดแผนโบราณที่สมาคมแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน (วัดโพธิ์) เมื่อโครงการฟื้นฟูการนวดไทยจัดโครงการฝึกอบรมวิทยาการนวดไทย รุ่นที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2529 อาจารย์บุญทำซึ่งในขณะนั้นยังใช้ชื่อว่า สมบูรณ์ กิจนิยม ได้เข้าอบรมเป็นวิทยากรด้วย หลังจากนั้นอาจารย์บุญทำได้จัดตั้งสมาคมส่งเสริมอนุรักษ์วิชาชีพการนวดแผนไทยที่วัดอาวุธวิกสิตาราม บางพลัด และเข้าร่วมเป็นองค์กรร่วม

จัดทำโครงการฟื้นฟูการนวดไทยด้วย อาจารย์บุญทำ จึงมีฐานะเป็นกรรมการและวิทยากรโครงการฟื้นฟูการนวดไทยตั้งแต่นั้นมา

อาจารย์บุญทำเป็นผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์ในแวดวงการนวดแผนโบราณมากคนหนึ่ง ที่สำคัญคือเหตุการณ์ที่สมาคมแพทย์แผนโบราณวัดพระเชตุพน ในช่วงทศวรรษ 2520 อาจารย์บุญทำเคยเล่าให้ฟังว่า สมัยที่อยู่วัดโพธิ์ใหม่ ๆ มีอาจารย์ที่เป็นหลักในการสอนการนวดที่วัดโพธิ์คือ อาจารย์ประเสริฐ รอดปรารค์ ศิษย์ที่เรียนกับอาจารย์ประเสริฐมี

หลายคน ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เช่น อาจารย์ธงชัย อ่อนน้อม อาจารย์กอบกิจ รุ่งกรด และอาจารย์ประทีน ทรัพย์บุญมี เป็นต้น ต่อมา มีหมอนวดจากสถานบริการนวดถอนมโหฬารีย์ ย่านวังบูรพา มาเรียนนวดที่วัดโพธิ์เพื่อเอาใบประกาศนียบัตรสำหรับการนวดแผนโบราณในสถานบริการตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้น จึงเกิดการผสมผสานกันระหว่างการนวดเดิมของวัดโพธิ์กับการนวดในสายถอนมโหฬารีย์ ซึ่งมี “ลูกถีบ ลูกตัด” (ตามสำนวนของอาจารย์บุญทำ) เข้ามาผสมผสานกับการนวดกดจุดไล่ตามเส้นแบบดั้งเดิมของสมาคม

การมีประสบการณ์อยู่ในแวดวงการนวดแผนโบราณมานาน ทำให้อาจารย์บุญทำรู้จักวิธีการนวดหลายแบบแผน แต่อาจารย์มักบอกว่า คนที่อาจารย์นับถือว่าเป็นครูนวดจริง ๆ คือ แม่ชีบุญเรือน โตงบุญเต็ม ซึ่งเป็นอุบาสิกาที่มีชื่อเสียงในด้านวิปัสสนากรรมฐาน แม่ชีบุญเรือนเคยเรียนวิชานวดและรับสืบทอดตำรานวดมาจากปู่กลิ่นจนมีความสามารถเป็นหมอนวดรักษาโรคแก่ผู้ป่วยโดยไม่รับสินจ้าง

จากบุคลิกภาพที่คุ้นตา อาจารย์บุญทำเป็นครูนวดที่สอนสนุกและให้ความเป็นกันเองกับศิษย์มาก ลูกศิษย์มักเห็นอาจารย์บุญทำสอนนวดคู่กับอาจารย์ถวิล อภัยนิคม และมักเห็น “ตาทำ” กับ “ปู่หวิน” กระเช้าเข้าเหยงกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เป็นภาพที่ตรึงใจของลูกศิษย์มาโดยตลอด สำหรับลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดอาจารย์บุญทำมากพิเศษ มักจะเห็นอาจารย์คร่ำเคร่งเป็นพิเศษกับการ “คิดหวย” ตามสูตรที่อาจารย์คิดค้นขึ้น และอาจารย์มักมีเลขเด็ดให้ลูกศิษย์ไปเล่นเพิ่มความครึกครื้นให้กับชีวิตอยู่เนื่อง ๆ

ในอีกด้านหนึ่ง อาจารย์บุญทำเป็นคนที่ถือศีลสวดมนต์ไหว้พระและปฏิบัติธรรมเป็นประจำโดยมีปฏิบัติของคุณแม่บุญเรือนเป็นแบบอย่าง อาจารย์

ยังเป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครูของโครงการฟื้นฟูการนวดไทยต่อจากอาจารย์ปราโมทย์ ศรีภิรมย์ (อดีตนายกสมาคมแพทย์แผนโบราณแห่งประเทศไทย วัดปรินายก) รวมทั้งเป็นจัดแจงเตรียมเครื่องเช่นไหว้ต่าง ๆ มาต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 20 ปี

คุณูปการสำคัญที่สุดต่อการฟื้นฟูการนวดไทยของอาจารย์บุญทำ คือ อาจารย์เป็นกำลังสำคัญของวิทยากรฝ่ายการนวดไทยในการจัดทำแบบแผนการนวดไทยของโครงการฟื้นฟูการนวดไทย ซึ่งผลงานสำคัญคือ ตำรการนวดไทย เล่ม 1 ที่ใช้เป็นตำราประกอบการเรียนการสอนวิชาวิชาการนวดไทยในปัจจุบัน

ในการจัดทำแบบแผนการนวดไทยในตำราเล่มนี้ อาจารย์บุญทำให้ความสำคัญกับวิธีการนวดที่เป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเน้นการวางมือที่ถูกต้อง และการออกแรงกดที่ส่งผลต่อการผ่อนคลายของลมที่ชัดเจนที่สุด ซึ่งกว่าจะหาข้อตกลงร่วมกันได้ในหมู่ครูหมอนวดไทยด้วยกัน อาจารย์บุญทำจะเป็นคนลงแรงสาธิตการกดนวดโดยมีอาจารย์ถวิลเป็นหุ่นให้นวดและประเมินวิธีการนวดแบบต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีผู้เขียนเป็นผู้บันทึกและจัดทำเป็นเอกสารและภาพประกอบ ซึ่งต้องตรวจสอบความถูกต้องกับครูหมอนวดจนแน่ใจแล้วจึงนำมาใช้สอนถ่ายทอดในการอบรมจริง

ในการอบรมตามจังหวัดต่าง ๆ เกือบทั่วประเทศที่โครงการฟื้นฟูการนวดไทยได้รับเชิญไป อาจารย์บุญทำไม่เคยตอบปฏิเสธหากได้รับการติดต่อให้ไปเป็นวิทยากร อาจารย์จะทุ่มเทให้กับการสอนทุกครั้ง ลูกศิษย์ที่อบรมต่อเนื่องหลายหลักสูตรจะรู้กันดีว่า หลังการฝึกในห้องอบรม หากใครมีเวลา อาจารย์จะมีเทคนิคการนวดสอนเป็นของแถมแบบตัวต่อตัวกับผู้ที่มีพื้นฐานการนวดที่ดีแล้ว บางครั้งอาจารย์ก็ต้องลงมือ นวดผู้ป่วยให้ดูกันจริง ๆ และบอกให้ลูกศิษย์จดจำนำ

ไปใช้เพิ่มเติมจากตำราที่เป็นพื้นฐานตามหลักสูตร

เมื่อคณะกรรมการวิชาชีพสาขากายการแพทย์แผนไทยได้จัดให้มีการประเมินครุหมอนวดไทยเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขากายการแพทย์แผนไทย ประเภทการนวดไทย รุ่นแรก เมื่อปี พ.ศ. 2545 อาจารย์บุญทำ เป็นหนึ่งใน 80 ท่านที่ผ่านการประเมินและได้รับใบประกอบโรคศิลปะ เลขที่ พท.น. 21 เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2548 โดยมีพิธีมอบใบประกอบโรคศิลปะที่อุโบสถกลาง วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ในช่วงหลังอาจารย์บุญทำย้ายไปอาศัยอยู่กับ

บุตรชายที่บุรีรัมย์ จึงไม่สะดวกที่จะมาร่วมกิจกรรมที่ส่วนกลาง ประกอบกับสุขภาพที่เสื่อมถอยตามอายุ ผู้เขียนจึงไม่ค่อยมีโอกาสได้รับความรู้และความคิดใหม่ๆ จากอาจารย์ซึ่งเป็นนักปฏิบัตินิยม ตามชื่อ “บุญทำ” ที่อาจารย์บอกกับผมว่า ต้องการหมายถึงบุญที่เกิดจากการกระทำหรือการปฏิบัติจริง

ด้วยบุญกุศลและคุณูปการจากการเป็นนักปฏิบัตินิยมของอาจารย์บุญทำที่กล่าวมาโดยสังเขปนี้ ขอให้เป็นพลวปัจจัยให้อาจารย์บุญทำ กิจนิยม สู่สุดติในสัมปรายภพด้วยเทอญ